

Långt fram på hösten, ja även sedan frosten börjat, kan man fortsätta insamlandet. Själv har jag i november efter en »Mårtenknäpp», då termometern visade -12° C., tagit in larver av *Phytomyza anthrisci* Hend., som väl inkomna i rumsvärmen omedelbart fortsatte sitt av kölden avbrutna gnagande.

Den minbitne entomologen väntar med lika stark spänning på sina små 2—3 mm långa skyddslingar, som macrolepidopteren på sina praktfulla juveler. Till sin stora missräkning får han emellertid ofta se just den burk, av vilken han väntat mest, fyllas av parasiter. Huru väl skyddad larven än kan synas i sin mina, parasitstekelhonans argus»ögon» och äggläggningsrör undgår han ej. Varje kläckt stekel bör emellertid tillvaratagas och etiketteras på samma sätt som flugorna.

Om det med dessa rader lyckats mig att hos någon av de unga väcka något intresse för det arbete, som i tjugo år fått fylla min fritid, skulle det vara riklig lön för mödan. Så långt tid och krafter räcka till, står jag gärna till tjänst med bestämning av minor och insekter.

Hälsingborg i jan. 1939

Nils S. Rydén.

Om insamling av skalbaggar på Ölands alvar.

När jag för åtskilliga år sedan på motorcykel genomkorsade de centrala partierna av Stora alvaret på Öland, fick jag plötsligt ögonen på en stor och bred carabid, som marscherade tvärs över vägbanan. Fordonet bromsades hastigt in, men ändock ej tillräckligt snabbt för att skalbaggen skulle kunna infångas. Den hade under tiden redan hunnit gömma sig bland vegetationen vid vägkanten. Under de korta ögonblick, synen varade, fick jag det intrycket, att det kunde ha varit fråga om en av våra sällsyntaste carabider, den granna larvmördararten *Calosoma reticulatum* Fbr., vilken framl. trafikinspektören C. H. Östrand år 1918 mött under liknande omständigheter i södra delen av alvaret och lämnat en notis om i Ent. Tidskr. 1919, s. 182—183. Insekten har även vid tvenne andra tillfällen i enstaka exemplar anträffats på Öland, därav ena gången under stenar på Vickleyby alvar, men är i övrigt i vårt land endast känd genom ett gammalt fynd vid Trolle-Ljungby i Skåne.

Minnet av den ovannämnda episoden föresvävade mig alltjämt, när jag i mitten av maj 1937 åter hade tillfälle att besöka Stora alvaret. Skulle det månne denna gång lyckas bättre att infånga

Calosoma-arten, som man genom de gjorda fynden vet lever på alvaret och t. o. m. på de ödsligare partierna av detta? Ett nytt möte med den på landsvägen var nog inte att hoppas på, men kanske kunde insekten med litet tur åtkommas på något ställe av alvaret, där det fanns eller funnits gott om fjärillarver och -pupp, varav larvmördarna livnära sig. En annan i södra Sverige ej så sällsynt art, *Calosoma inquisitor* L., är känd för sin vana att i lövträden, speciellt ekar, uppsöka sitt byte. Men på det kala alvaret får man ju närmast tänka sig, att det är på den torftiga ört- och buskvegetationen levande fjärillarver, som ur födosynpunkt intressera den där förekommande *Calosoma*-arten.

Åtskilliga rekognosceringsturer företogs på det vidsträckta alvaret, innan en plats upptäcktes i de centrala delarna av Resmoalvaret, där det var gott om lämningar efter en stor spinnarfjäril, som min vän tandläkare F. Nordström varit vänlig bestämma och sagt vara *Malacosoma castrensis* L. Denna art lever på diverse å ängs- och betesmarker förekommande örter, stundom också på lövträd och buskar. Under nästan varje sten, som lyftes på den inom detta område ej särskilt grunda och torra gräs- och örtmarken, funnos talrika döda puppor och larver till fjärilen samt därjämte ett påfallande stort individantal av större och mindre carabider, större staphylinider och andra rovinsekter. *Carabus*-släktet var representerat av ej mindre än fyra arter: *violaceus* L., *cancellatus* Ill., *nitens* L. och *granulatus* L., varav den sistnämnda var vanlig. Därjämte anträffades sådana arter som *Nebria degenerata* Schauf., en för alvaret rätt typisk insekt, *Cymindis angularis* Gyll., *Harpalus rubripes* Dft., *Licinus depressus* Payk. och andra för kalkgrundsförmationer utmärkande arter.

Här var tydligen ett ställe, där också *Calosoma reticulatum* kunde tänkas höra hemma och trivas riktigt bra — men sten efter sten undersöktes utan att det eftertraktade djuret syntes till. Att få se det löpa fritt på marken, som efter allt att döma även sker på dagen under den varma årstiden, var nu ej någon tanke på, eftersom våren varit ovanligt sen och kylig och fjärillivet ännu var föga utvecklade.

Slutligen hade jag under sökandet nått en delvis raserad stengärdesgård, varifrån stora kalkstensplattor fallit ned på gräsmarken. På norra sidan av stenvallen var jorden fuktigare och myllrikare än på sydsidan. Och här, under en i marken något nergrävd häll — kanske den hundrade som vänts och ordentligt lagts tillbaka i sitt gamla läge igen — framträdde för mina ögon en syn, som sent skall glömmas! Ur en i myllan grävd hålighet stack huvudet och en del av halsskölden fram till en praktfullt grönskimrande *reticulatum*-♂, och under samma sten i en annan liknande fördjupning, som nästan skymdes av gräskanten, låg en hane n:r 2, lika

väl dold som den första. Skalbaggarna sågo faktiskt en smula förbluffade ut, när dagsljuset släpptes in till deras gömställen och insektsamlarens rovlustna ögon blickade emot dem. Antennerna vädrade oroligt mot fridstöraren, och framkroppen vreds sakta av och an, men något allvarligt försök att undkomma gjorde skalbaggarna icke. Därtill var luften tydligen alltför kylig (c:a 10°) för att den erforderliga energiimpulsen skulle infinna sig.

Dessa fynd gävo nu anledning till att i forcerat tempo inventera ytterligare något hundratals stenar med resultat att ännu en *reticulatum*-♂ hamnade i fångströret. Även detta exemplar låg fortfarande kvar i vinteride av alldeles samma utseende som de båda föregående. Insektens bakkropp var dold i myllans ytlager, medan huvud och halssköld skymtade bland gräsrotterna.

Samtliga de tre *reticulatum*-fynden visa således, att insektarten såsom varande av sydlig härkomst behöver en relativt hög luft- och marktemperatur, innan den lämnar övervintringsquarteret. Vid samma tidpunkt voro de övriga omtalade arterna och många andra redan i full livsverksamhet.

*

Redan de i det föregående berörda, sporadiska fynden, som gjordes inom loppet av några timmar, torde ådagalägga, att alvarsfaunan ingalunda är så fattig som en ytlig bekantskap med densamma kunde komma en att tro. Tvärtom visa lektor E. Wahlgrens, fil. lic. H. Lohmanders, redaktör A. Janssons och andra entomologers undersökningar, att skalbaggsfaunan är oväntat rik samt till sin natur delvis mycket intressant och egenartad. Åtskilliga arter ha på alvaret sin enda eller huvudsakliga förekomst i vårt land. Enligt en uppsats av Jansson i Ent. Tidskr. 1929, s. 54—69, voro vid den tidpunkten ej mindre än omkring 300 coleopterarter kända från Ölands alvar. Mycket återstår dock ännu att göra, innan de vidsträckta alvarsområdena kunna anses något så när väl genomforskade, och de torde fortfarande erbjuda metodiskt arbetande amatörer ett tacksamt och lönande verksamhetsfält. Ännu kunna helt visst överraskande fynd göras, och jag behöver härvid som exempel endast peka på Lohmanders år 1928 på Stora alvaret gjorda upptäckt av *Cryptocephalus elongatus* Germ., en pontisk-pannonisk steppart, som tidigare endast varit känd från södra Ryssland och Österrike. Men än värdefullare än jakten efter sällsyntheter vore att genom allsidigt utförda undersökningar över hela området få en möjligast fullständig översikt över alvarets skalbaggsfauna, omfattande såväl vanliga som sällsyntare arter, deras frekvens, ekologi o. s. v.

Hur skall man då lämpligen bedriva insamling av skalbaggar på alvarets mer eller mindre sterila steppformationer? Nästan alla

de vanliga fångstmetoderna äro användbara även här, blott de praktiseras med en viss urskillning. Som särskilt lönande skulle dock kunna anbefallas sällning på våren och efterhösten. Vid siktningen är främst att tänka på de å vissa områden under och omkring tok- och enbuskar växande mossmattorna, men också vissnade gräs- och örttuvor kunna med fördel sällas, ja t. o. m. förnan och myllan i karstsprickor, så länge de ännu innehålla någon fuktighet. Det var för övrigt just i karstpartier som den förutnämnda *Cryptocephalus*-arten anträffades.

En annan biotop, som är väl värd undersökning, utgöra de om våren talrika alvarsjöarna och -pölarne med strandomgivningar, där såväl vattenhåv som säll komma till användning. Faunan i dessa vattensamlingar växlar med bottenens beskaffenhet, vegetationen, djupet, årstiden o. s. v. Ur en enda dylik pöl med kalkslam och lera i botten kunde jag i medio av maj 1937 tillvarataga över 30-talet arter vattenskalbaggar.

Bästa tiden att söka markbundna former under stenar, t. ex. carabider och staphylinider, torde också vara vår och efterhöst. Däremot erbjuda sommaren och förhösten de bästa möjligheterna för håvning, under dagar och kvällar med varmt och lugnt väder. Kanske kan det även vara skäl att pröva håvning under ljumma sommarnätter. Dr C. H. Lindroth uppger i Ent. Tidskr. 1924, s. 135, att den sällsynta *Lycoperdina succincta* L. tydligen är ett nattdjur, som om dagen träffas hårt fastklamrad på undersidan av stenar (Greby alvar) men som om natten erhålles vid håvning.¹ Sannolikt finnas även andra former med utpräglat nattliga vanor.

Under årets varmaste månader är också rätta tiden att undersöka kreatursspillning, utlägga åtel av döda djur, svampar, komposthögar o. d. Vittjningen bör ej endast inskränka sig till föremålen ovan marken utan bör dessutom omfatta den underliggande myllan, där sådan finnes.

Många insektformer söka under dagens hetaste timmar skydd invid gräs- och örttuvor, där en smula fuktighet kan vara bevarad. Genom att upprycka och med vidhängande jordklimp skaka dylika tuvor över ett ljust underlag (en vaxduk, ett stort papper e. d.) kunna insekterna komma i dagen. Man bör ej heller försumma att direkt på näringsväxternas rötter, stjälkar, blad eller blommor efterforska fytofaga skalbaggsarter. Dylika fynd, som även lämna besked om respektive insekters levnadsförhållanden, äro av högre värde än massinsamlingar enligt andra metoder.

Torra och blåsiga somrar medföra för insektsamlaren på Ölands alvar ofta åtskilliga missräkningar. Men normalt bör den, som besöker alvaret i entomologiskt syfte, kunna glädja sig åt ett jämförelsevis rikt utbyte av hög kvalitet.

Thure Palm.

¹ Arten genomgår dock sin utveckling i röksvampar (Bovista).